

Memòria del Mapa de Patrimoni Cultural CAPELLADES

Redacció

Juan Garcia Traga

2016

Ajuntament de Capellades

**Diputació
Barcelona**

MEMÒRIA.

MAPA DE PATRIMONI CULTURAL de CAPELLADES

Redactor: Juan Garcia Targa

Coordinació: Ajuntament de Capellades i Diputació de Barcelona

Juny de 2016

ÍNDEX GENERAL

1. PRESENTACIÓ	3
2. AGRAÏMENTS.....	4
3. MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC.....	6
3.1. Medi físic	6
3.2. Demografia i economia	8
3.3. Síntesi històrica	11
4. METODOLOGIA.....	13
4.1. Marc teòric	13
4.2. Model d'inventari.....	15
4.3. Programa de treball.....	16
5. RESULTATS DE L'ESTUDI	19
5.1. Elements fitxats i elements no fitxats	19
5.2. Patrimoni immoble.....	21
5.3. Patrimoni moble.....	24
5.4. Patrimoni documental.....	25
5.5. Patrimoni immaterial	29
5.6. Patrimoni Natural	31
6. LÍNIES ESTRATÈGIQUES	33
6.1. Línies estratègiques:.....	33
Protecció:	35
7. BIBLIOGRAFÍA	39

1. PRESENTACIÓ

L'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de la Diputació de Barcelona és un servei especialitzat en la cooperació i promoció del patrimoni cultural local. Dins del seu Programa d'Interpretació del Patrimoni Cultural, l'Opac promou l'elaboració de Mapes del patrimoni cultural, amb col·laboració dels municipis interessats, seguint els següents objectius:

- Captació exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural del municipi.
- Valorització dels elements reconeguts.
- Adopció de mesures per a la seva protecció i conservació.

Es tracta doncs d'un treball d'Inventari, que no d'investigació, que té la finalitat d'establir un estat de la qüestió sobre el patrimoni de Capellades en sentit ampli (tangibles, intangibles i naturals) i servir per implementar polítiques de millora en el seu coneixement, defensa, promoció i difusió dins i fora del municipi.

L'inclusió o no de certs elements patrimonials no implica canvis en la propietat dels mateixos, ni l'obligatorietat de seguir unes directrius d'obligat compliment. Es per tant, un inventari, un llistat amb una sèrie de dades objectivables, descripcions de caire tècnic acompanyades d'una documentació fotogràfica que serveix per recalçar les argumentacions fetes durant les visites als espais o la recerca bibliogràfica efectuada en alguns casos.

2. AGRAÏMENTS

El meu més sincer agraïment a les persones que han participat amb els seus consells, assessorament i correus aportant informació.

Ajuntament de Capellades

Raül Bartolí (Arqueòleg. Tècnic de Patrimoni de l'Ajuntament de Capellades), col·lega arqueòleg que em va fer de guia pels diversos jaciments del municipi amb una visita personalitzada a l'Abric Romaní i el Cingle del Capelló, em va facilitar bibliografia local i d'àmbit internacional sobre alguns referents arqueològics, a banda de donar resposta a diverses preguntes al llarg d'aquest mesos de treball.

Enric Molner (Tècnic de Cultura), que també a anat donant resposta a diversos dubtes i com en el cas anterior m'han permès contactar amb alguns investigadors i coneixedors de la realitat cultural. També voldria agrair la col·laboració del regidor Àngel Soteras.

Particulars

Molt especialment a Antoni Pons, que em va obrir amablement la seva biblioteca – arxiu fotogràfic on des de fa anys compila informació sobre la vila de Capellades: fotografies, revistes i d'altres evidències. També em va orientar sobre alguns indrets de difícil localització i l'obertura de l'església de Santa Bàrbara per poder documentar el seu interior i conèixer aspectes sobre la seva darrera restauració i els aplecs que s'efectuen.

Jordi Castellví i Miquel Gutiérrez pel que fa a aspectes de patrimoni intangible i immoble. No tant sols per orientar-me, sino per facilitar-me breus textos explicatius sobre algunes de les fitxes elaborades.

Miquel Gutiérrez per orientar-me sobre la rellevància d'alguns aspectes de caire històric i mercès al seu important treball d'investigació històrica dins l' Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental Capellades realitzat pel Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, 2010.

Maria Teresa Costa, pel que fa a aspectes de patrimoni immaterial, literari, d'expressions capelladines. No tant sols per orientar-me, sinó per facilitar-me breus textos explicatius sobre algunes de les fitxes elaborades, concretament la número 237 sobre expressions locals.

Lourdes Munné pel seu assessorament en torn a la indústria paperera capelladina i les fonts de treball utilitzades per la realització de la seva tesi doctoral.

Adolf Pujol per obrir-me l'església en hora no habitual i amablement explicar quelcom al voltant de l'evolució del lloc. Al capellà de Capellades, mossèn Josep Aguilar Camp de Pedrós, per la seva amabilitat.

Al personal del Museu-Molí Paperer que em va obrir la Biblioteca-Arxiu per poder documentar fotogràficament les instal·lacions i completar la fitxa corresponent.

Al personal del Museu de la Pell d'Igualada, concretament a la Sra. Rosa Maria Junyent.

Al Sr. Jordi Rovira, tècnic del Museu Arqueològic de Catalunya, que va facilitar informació en torn a les peces capelladines dipositades en aquesta instal·lació.

A la Sra. Mar López, tècnica del Museu Victor Balaguer i a l'arqueòleg Lluís Mormeneo per facilitar-me les fotografies de les peces capelladines dipositades en aquesta instal·lació.

3. MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC

3.1. Medi físic

El terme municipal de Capellades és el més petit de la comarca, amb 2,95 km², té els seus límits amb: Torre de Claramunt al nord i a l'oest, Cabrera d'Anoia al sud i Vallbona d'Anoia a l'est.

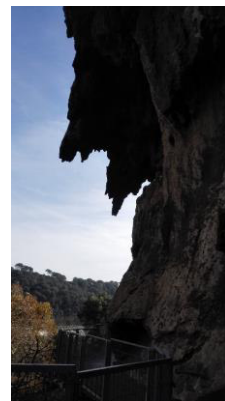
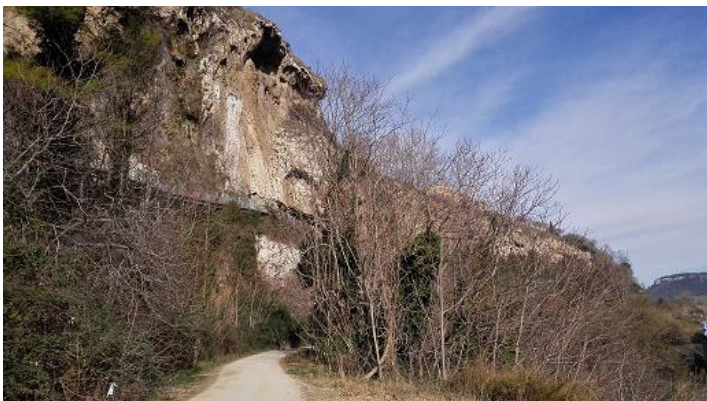
Figures 1-2. Localització de la comarca de l'Anoia dins Catalunya i de Capellades dins l'Anoia

El terme és situat a la vall de l'Anoia, a l'indret on el riu talla la Serralada Prelitoral formant l'anomenat estret o congost de Capellades i surt ja de la Conca d'Òdena per a dirigir-se cap al Penedès.

Figura 3. Vista general del riu Anoia, carretera i Cim de Miramar (dreta) i població de Capellades a l'esquerra. En primer terme Can Violant.

El congost s'obre pas entre la serra de Miramar (596 m) a l'esquerra, amb les carenes de Llobreia, el Brugar, el Fitó, els Colls Bessons i les Llangònies, i una potent terrassa travertínica quaternària, a la dreta, damunt les llicorelles paleozoiques i el granit, formant una cinglera de cornises i covals de pedra tosca i el dosser o barret del Capelló, on hi ha els importants jaciments prehistòrics del terme (abric Romaní i l'estació Agut) (Font: www.enciclopedia.cat). Entre la cinglera i el riu es concentren els pocs espais agrícoles caracteritzats per propietats privades amb produccions d'hort.

Figures 4-5. Vista general parcial del Cingle i del Barret del Capelló

L'existència de la vila de Capellades té el seu origen a l'aigua de la bassa del Molí de la Vila, d'on brollaven de 8 a 12 milions de litres diaris, i encara hi ha altres deus abundants. L'any 1977, en un pou artesià de 140 m de profunditat, al davant de la font Cuitora, fou trobat un cabal de 13 milions de litres diaris, part dels quals serveixen per a l'abastament urbà.

L'abundància de l'aigua capelladina ha servit moltes vegades per a remeiar necessitats alienes, com l'any 1566 quan, per falta de pluja, es perderen els sembrats sense granar a moltes zones catalanes i fins i tot molta gent de Barcelona anà a moldre, als molins de la costa de Capellades, blat importat de Sardenya. El 1694 els pagesos de Capellades i la pabordia del Penedès establiren una distribució de les aigües de la bassa per al regatge de les terres.

A Capellades hi ha la cruïlla de l'antiga carretera comarcal C-244 d'Igualada a Sitges, la qual ha sofert una millora en la dècada del 1990 amb la construcció d'un nou vial, la C-15, per la riba esquerra de l'Anoia, i la local de Capellades a Martorell, a més dels ramals que surten cap a la Torre de Claramunt, Vilanova d'Espoia i la Torre Baixa. El ferrocarril d'Igualada a Barcelona passa pel terme, però l'estació és dins el veí terme de Vallbona, a 1 km de la vila de Capellades.

3.2. Demografia i economia

Evolució demogràfica

Durant l'edat mitjana i part de l'edat moderna la població es relativament estable entre els 20 a 30 focs (24 focs el 1378, 23 el 1497, 22 el 1515, 30 el 1553). Durant el segle XVIII hi ha un gran augment de la de població passant dels 487 habitants del 1719 als 2.247 h. el 1787. El 1830 la població es mantenia en 2.229 habitants i el 1860 havia pujat a 3.075. Durant el darrer quart del segle XIX la reducció va ser progressiva. L'any 1900 tenia 2.629, el 1920, 2.512 i el 1930, 2.275 habitants.

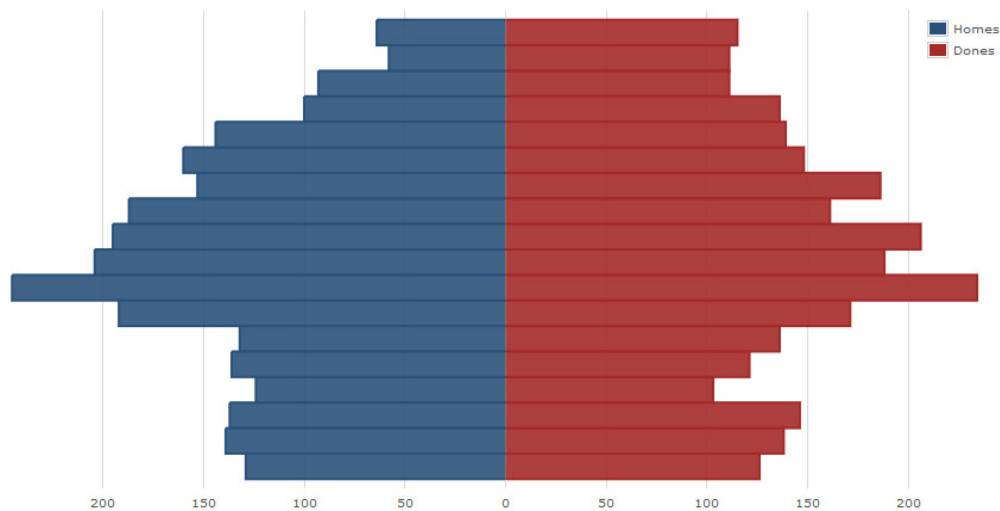
L'any 1950 Capellades tenia 2.306, moment a partir del qual es manifesta un clar creixement sostingut. L'any 1970 s'havia arribat a 3.910 i el 1981 a 4.883. L'any 1991 se superaren els cinc mil habitants (5.031 h), mentre que en el cens del 2001 s'enregistraren 4.881 h; al padró del 2005 la xifra havia ascendit a 5.302 (Font: www.enciclopedia.cat).

Segons el portal Hermes d'Estadístiques Locals de la Diputació de la Barcelona al 2015 (http://www.diba.cat/hg2/informes/sintesi_municipal_1.asp) la població de

Capellades era de 5268 habitants, distribuïts en 2592 homes i 2676 dones. Altres dades rellevants que figuren a la font consultada son: que el percentatge de gent jove és del 16,32 %, el corresponent a adults és del 63,34 i el de gent gran el 20,33 %, essent l'edat mitjana dels capelladins els 43,27 anys.

D'aquestes dades es desprèn el clar envelliment de la població local donat que el 83,67% de la població és adulta o gran. La piràmide de població recollida a l'Idescat es força clara i podria generalitzar-se a d'altres poblacions catalanes.

Població per sexe i edat quinquenal. Capellades. 2015

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants.

Figura 6. Piràmide demogràfica de Capellades, 2015 (Font: www.idescat.cat/emex):

Pel que fa a la població estrangera, segons l'esmentat portal Hermes de la Diputació de Barcelona, figuren 123 persones distribuïdes de la següent forma: 52 marroquines, 32 xineses, 17 equatorianes, 6 peruanes i 16 italianes, constituint un 3,78 % del total de la població capelladina.

Desenvolupament econòmic

El reduït terme municipal de Capellades i la gran tradició industrial existents des del segle XVI ha determinat que les activitats agrícoles i ramaderes hagin quedat pràcticament en testimonials, sinó inexistentes.

Figura 7. Vista general d'un dels pocs espais agrícoles del municipi.

En aquest sentit, el sector primari aplegava, el 2001, tan sols el 0,80% de la població ocupada. El 54,30% de la població es dedica a les activitats industrials (cosa que representa una disminució respecte al 1986), mentre que la construcció ocupa el 7,00%, i els serveis el 37,9% del total (ambdós percentatges més alts, sobretot el del sector terciari, que no pas el del 1986).

Els sectors industrials més importants a Capellades ha estat el paperer, el tèxtil i el metal·lúrgic. Ja entre els segles XVII i XIX la vila de Capellades fou la capital catalana del paper de tina fet a mà, anomenat de fil o de barba, realitat que es materialitzava per la presència de la típica i uniforme arquitectura dels molins paperers, amb la base rectangular i les plantes altes calades de ventanes, que deixaven pas a l'aire que eixugava l'estesa del paper mullat, eixit de la tina i escorregut a la premsa.

El sector metal·lúrgic ha tingut un predomini de la indústria d'origen local. El 1999 destacaven l'empresa de filats metàl·lics M. Codina i la d'envoltants de polièster per a la distribució elèctrica Hispano Mecano Elèctrica, com també diversos tallers mecànics per a reparacions.

3.3. Síntesi històrica

Més enllà de l'ocupació humana des del Paleolític Mig a la Cinglera del Capelló pels neandertals, de reaprofitament de balms i coves del Capelló com a espai d'habitat i enterrament al neolític i edat del bronze, d'algunes troballes disperses d'època romana, la tradició històrica documental i material pot iniciar-se cap a inicis del l'any 1000 i està vinculada a l'activitat productiva dels molins.

L'any 1005 la vescomtessa Geribergera féu donació al monestir de Sant Cugat del Vallès d'unes cases, terres i molins, i apareix escrit, per primera vegada, el nom de Capellades. El 1238, Guillem de Crebai donà a Sant Cugat el molí draper de la Romeguera.

El 1505, Ramon de Claramunt féu l'establiment d'un molí paperer. La família dels Guarro ha fet anar molins paperers des del 1506 i ha perdurat la marca a l'aigua d'una torre castellera al seu paper. La família Romaní ha tingut molins a Capellades des del 1622. Les famílies dels Miquel i dels Vila-seca assentaren els seus molins el 1752 i el 1771. Més tard vingueren els fabricants de paper Móra, Munné i Olivé. El grup de molins més nombrós ha estat el beneficiari de l'aigua de la bassa del Molí de la Vila, que feia moure el motor hidràulic de la roda de calaixos per la Sèquia Major o rec del Corronaire, per aquest ordre: molí del Fages, Cal Fortugós, molí del Pla o de Cal Titllo o farga d'en Marra, Molí Nou o de la Torre, Cal Mata, Cal Sapara, Ca l'Anton, Molí Xic d'En Pasqual, Cal Ferreres, Cal Gats o Cal Marranxet, Cal Frederic o Cal Roda.

Figures 8-9. Molins de l'entorn del centre de Capellades

Un altre grup de molins, situat vora de l'Anoia i en el lloc del pas de l'Aigua, era el que comprenia el Molí Vell, el Molí Nou o Cal Manel, el Molí Gran, el Molí de la Costa i Cal Violant.

Figures 10-11. Exemples de molins al Pas de l'Aigua/Camí Ral

A finals del segle XIX foren introduïdes les màquines semi contínues. Després, les contínues i les de grans velocitats del segle XX postergaren la fabricació manual. Han desaparegut o s'han modificat molts dels antics molins, però al final del segle XX la indústria del paper, amb una avançada tecnologia, era representada per importants empreses amb seu, principalment, a Barcelona, però amb la seva fàbrica a Capellades, com J. Vilaseca o Miquel i Costas & Miquel.

La confraria de Sant Sebastià, que aplegava els paraires i els teixidors de llana des del segle XIV fins al XVIII, també fou adoptada pels teixidors de cotó, des del 1805. La família Guasch introduí els telers manuals el 1859 i, el 1899, els mecànics. L'any 1913 ja treballaven amb telers electrificats i la indústria amplià la seva activitat a la filatura i al tint. El 1999 el ram del tèxtil tenia el seu representant més actiu en l'empresa Guasch Germans.

La rellevància de Capellades des de l'edat mitjana obeeix a la seva posició estratègica de comunicació entre Barcelona amb Aragó. Josep M. Torras (1991) apunta que aquest traçat fos una de les vies de comunicació de la Via Augusta cap a l'interior tot

comunicant Barcino amb Caesaraugusta, tot seguint en el terme de Capellades el curs de l'Anabis (Anoia).

La presència del Camí Ral paral·lelament al riu Anoia, penetrant des de Vallbona, passant per la Font de la Reina i dirigint-se vers la Torre de Claramunt, generant conflictes constants de veïnatge amb altres poblacions de l'Anoia.

La seva localització estratègica facilitava el transport de matèries primeres rellevants, generant la configuració d'un actiu sector serveis, en forma d'hostals i/o oferta de transport. Aquesta rellevància comercial iniciada durant època medieval va augmentar durant el segle XVIII quan l'economia catalana es va veure progressivament abocada als mercats de l'Espanya interior i la Catalunya interior projectada a l'exportació a través del port de Barcelona. El camí Ral oferia a Capellades una gran oportunitat en aquest sentit, tot i les dificultats i el seu mal estat evidenciat per diferents viatgers de l'època. El Camí Ral va oferir grans beneficis a la vila, generant-se un període que pot definir-se com d'efervescència econòmica, cultural, etc.

El Camí Ral atorgava unes clares rendes de situació per accedir al comerç via marítima fruit de la bona connexió amb Barcelona, amb als diferents ports mediterranis i atlàntics i participar en el comerç amb les colònies. D'aquesta forma, els fluxos comercials derivats de l'especialització manufacturera, sumats amb els de productes agraris, van fer que durant el segle XVIII el Camí Ral visqués una autèntica edat d'or.

Al darrer quart del segle XIX s'inicià el projecte de comunicació Capellades- Martorell, quedant l'antic Camí Ral complement oblidat i convertit en un simple camí veïnal, únicament intensament transitat en els seus metres inicials (els anteriors als molins paperers del "Pas de l'Aigua").

4. METODOLOGIA

4.1. Marc teòric

La finalitat d'aquest tipus de treball és la recopilació exhaustiva dels elements del patrimoni cultural i natural d'un municipi. L'eix bàsic de treball és l' inventari de tots els elements susceptibles de ser reconeguts com a rellevants o singulars d'aquella població pels seus valors històrics, artístics, simbòlics o identitàris, a partir d'una tipologia concreta que permet englobar-hi totes les accepcions reconegudes.

De cada element es fa una fitxa amb totes les dades que s'hagin pogut recopilar d'aquell bé cultural, ja sigui a través de la documentació bibliogràfica, a través d'arxius o d'informació oral. Amb l' inventari fet i les dades recollides es poden fer les pertinents classificacions, anàlisi i estudis estadístics, a fi i efecte de fer-ne una valoració, tant a nivell individual de cada bé com global.

Es tracta de facilitar a l'Ajuntament i als ciutadans una eina de coneixement de la globalitat del seu patrimoni. Un instrument que permeti d'establir mesures per a la seva protecció i conservació i faciliti el seu accés públic; així com la planificació de la seva rendibilització social; l'elaboració de programes de difusió (com per exemple programes didàctics i turístics, publicacions, jornades de debat o conferències); la presa de decisions en el planejament urbanístic, la planificació de la senyalització, entre d'altres mesures.

Però es tracta d'un element viu, un instrument que pot créixer o disminuir. S'hi poden afegir nous béns perquè es consideri oportú o apareguin elements desconeguts en el moment de la realització del treball (nous jaciments arqueològics, col·leccions, etc.), o haver de treure per haver patit modificacions per motius diversos com la seva destrucció (natural o antròpica) o els canvis de criteris. Amb aquestes premisses, cal considerar el Mapa de Patrimoni Cultural com una eina dinàmica i activa.

S'ha de tenir present, però, que no es tracta d'un treball de recerca, ni s'ha pretès fer una història de Capellades, ni fer un anàlisi de l'evolució del municipi, ni un estudi estadístic. No hi ha el plantejament d'una hipòtesi, ni s'han fixat uns objectius científics. Per tant no hi ha unes conclusions, ja que no es tracta d'un element clos, sinó viu, com hem dit abans.

Tampoc és un catàleg del patrimoni o de béns, amb una normativa associada de protecció. Per tant, no té capacitat legal ni normativa. És una base de dades, que recull tot el patrimoni existent en el municipi, a partir de la qual es poden gestionar diverses accions; però sempre com un punt d'inici.

4.2. Model d'inventari

El mapa del patrimoni local contempla cinc àmbits temàtics i diversos tipus d'elements. El patrimoni inclòs en el treball s'estructura amb els següents àmbits i tipologies:

1. Patrimoni immoble

1.1 Edificis

1.2 Conjunts arquitectònics

1.3 Elements arquitectònics

1.4 Jaciments arqueològics

1.5 Obra civil

2. Patrimoni moble

2.1 Elements urbans

2.2 Objectes

2.3 Col·leccions

3. Patrimoni documental

3.1 Fons d'imatges

3.2 Fons documental

3.3 Fons bibliogràfic

4. Patrimoni immaterial

4.1 Manifestacions festives

4.2 Tècniques artesanals

4.3 Tradició oral

4.4 Música i dansa

4.5. Costumari

5. Patrimoni natural

5.1 Zones d'interès natural

5.2 Espècimens botànics singulars

S'ha utilitzat el model de fitxa establert per l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que comprèn els següents camps d'informació: Número de Fitxa; Codi; Àmbit; Denominació; Lloc/Adreça; Titularitat; Nom del propietari; Tipologia; Ús Actual; Descripció; Observacions; Estat de conservació; Autor; Estil/Època; Any; Segle; Emplaçament; Longitud; Latitud; Altitud; Accés; Número de negatiu; Altres; Història; Bibliografia; Protecció; Inventari; Autor de la fitxa; Data de registre; Data de modificació; i fins a un màxim de tres fotografies.

Mapa del Patrimoni Cultural			
		Diputació de Barcelona Junta de Municipis Àrea de Cultura Oficina de Patrimoni Cultural	
		Codi:	Núm. Fitxa:
Àmbit:	<input type="text"/>		
Denominació:	<input type="text"/>		
Lloc/adreça:	<input type="text"/>		
Titularitat:	<input type="text"/>	Propietari:	<input type="text"/>
Tipologia:	<input type="text"/>	Ús actual:	<input type="text"/>
Descripció:	<input type="text"/>		
Observacions:	<input type="text"/>		
Estat conservació:	<input type="text"/>		
Autor:	<input type="text"/>	Any:	<input type="text"/>
		Estil, època:	<input type="text"/>
		Segle:	<input type="text"/>
Emplaçament:	<input type="text"/>		
UTM x:	<input type="text"/>	y:	<input type="text"/>
		Altitud:	<input type="text"/>
		Accés:	<input type="text"/>
		Núm negatiu:	<input type="text"/>
Fitxes associades:	<input type="text"/>		
Història:	<input type="text"/>		
Bibliografia:	<input type="text"/>		
Protecció:	<input type="text"/>	Nº Inventari Generalitat:	<input type="text"/>
Autor fitxa:	<input type="text"/>	Data reg.:	<input type="text"/>
		Data mod.:	<input type="text"/>

Fitxa

Figura 12. Model de fitxa utilitzada

4.3. Programa de treball

Fase 1. Documentació prèvia

Aquesta primera fase ha comprès dos activitats complementàries:

a) Recerca documental en arxius, biblioteques i serveis oficials on hi ha informació referent al patrimoni cultural. Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA) i l' Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (CCAA), l' Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya (IPIC), l'Inventari d'Arbres Monumentals de la Generalitat de Catalunya, Arxiu municipal, l'Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya i del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona.

S'ha consultat la planimetria del SITMUN, Google Maps i l'Hipermapa de Catalunya per localitzar indrets, disposar de coordenades UTM i alçades del llocs a inventariar, així com referències cadastrals. Així mateix, la web municipal per informació general de Capellades i també webs específiques per disposar d'informació concreta sobre, per exemple, els Gegants o els Capgrossos, entre d'altres.

b) Reunions amb diversos representants locals: inicialment amb tècnics de l'ajuntament de Capellades que a la vegada ens han connectat amb persones de rellevància dins la cultura i l'estudi de la realitat local passada i present.

Amb l'objectiu de fer partícip a la població aquest treball en el seu benefici, es va tenir un contacte constant durant el treball de camp i per mitjà telefònic i correus electrònics on facilitaven certs referents patrimonials.

Fase 2. Treball de camp

La tasca més important ha estat la del treball de camp, cercant, localitzant i visitant els edificis, les fonts, els jaciments arqueològics, les masies i altres indrets del municipi. Hem comptat amb la col·laboració del tècnic de patrimoni que amablement ens ha acompanyat durant un parell de dies a visitar llocs que o bé formen part del Parc del Capelló (recinte tancat no obert al públic) o bé son de difícil localització sense assessorament especialitzat.

El treball de referència que s'ha utilitzat en aquest cas ha estat *l'Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental* elaborat per un excel·lent equip de treball l'any 2010 sota la coordinació de tècnics del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona. L'esmentat treball es molt més aprofundit que el Mapa de Patrimoni que ara presentem, conté uns apartats descriptius i d'estudi històric dels elements patrimonials (fonamentalment immobles i arqueològics) que han estat la base de la nostra proposta. L'anàlisi històrica de molts dels espais rellevants de Capellades ha estat sintetitzada donat que a afectes del Mapa de Patrimoni la minuciosa evolució dels immobles amb els canvis de propietat tot i la seva rellevància per entendre la seva evolució, no son la finalitat en aquesta iniciativa.

D'altra banda, dins de l'esmentat Inventari de SPAL 2010, no es contemplava l'anàlisi d'altre tipus de patrimoni com l'intangible (immaterial, costumari, etc.), el documental i el moble, que si que s'ha tingut en compte en aquesta ocasió. Per cobrir aquests aspectes rellevants del patrimoni capelladí hem consultat als diversos agents ja esmentats, tècnics municipals i particulars que han estat i estan vinculats a diversos aspectes del patrimoni local.

Fase 3. Treball de gabinet

La darrera fase del treball ha consistit en la redacció de les fitxes i de la memòria, amb totes les dades obtingudes. Amb la informació documental i la generada pel treball de camp, tant gràfica com escrita o oral, s'han pogut elaborar les corresponents fitxes de cada element i fer-ne una anàlisi i un diagnòstic concret sobre la rellevància, tipologia, potencialitat i possibilitats del patrimoni cultural.

L'abocament de la informació a les fitxes corresponents ha esta una tasca paral·lela a la visita i finalització de la fase de documentació, donat que han anat sortint –sobre la marxa- alguns elements complementaris a la llista inicial de referència.

Com a complement de la part textual, s'ha efectuat fotografies dels diversos elements documentats, amb imatges de cadascun dels elements fitxats des d'un més genèrica fins a detalls o especificitats.

Quant es tracta de patrimoni immaterial s'han cercat imatges que reproduïxin la significació del lloc, ja siguin fotografies de l'època, notes de revistes o postals antigues on apareix esmentat l'indret o l'activitat en concret. Per exemple, festa major, capgrossos, aplecs religiosos o dites lingüístiques capelladines, entre altres,

La base de dades i aquesta memòria ha estat treballada conjuntament per qui ha elaborat el Mapa i per la tècnica de l'Oficina de Patrimoni de la Diputació de Barcelona, Sra. María del Agua Cortés Elía, amb l'assessorament dels tècnics municipals, Raül Bartroli i Enric Molner.

5. RESULTATS DE L'ESTUDI

5.1. Elements fitxats i elements no fitxats

L'Inventari efectuat el formen fitxes que inclouen patrimoni, immoble, natural, jaciments o espais arqueològics, patrimoni documental i immaterial. En alguns casos s'han fet diverses fitxes associades a un mateix element sempre que la complexitat d'aquest ho justifiqués, per exemple una de caire general de l'església de Santa Maria i diverses fitxes amb elements significatius vinculats amb la primera. En altres, s'ha sintetitzat el contingut divers sobre una mateixa fitxa donat que aquell espai o element tractat té una unitat i si es separa en diverses fitxes perd aquest sentit. Un exemple serien alguns molins que tot i l'extensa informació de que disposàvem només hem fet una fitxa atesa la seva integritat de continguts.

Donat que el punt de partida ha estat l'Inventari del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, treball elaborat l'any 2010, fonamentalment arquitectònic s'ha consensuat amb els esmentats tècnics municipals de cultura i

patrimoni la idoneïtat de contemplar com a llocs rellevants: IES Molí de la Vila, Escola Bressol Vailets, la Caserna de la Guardia Civil. Finalment no han estat inclosos, no per la seva cronologia recent sinó per la seva poca rellevància dins l'entorn cultural i simbòlic local.

S'han inclòs d'altra banda fonts que tot i tenir un valor estètic o artístic com a mínim qüestionable (Escultura i Font del carrer Dr. Fleming -78-, Font de la Història -190-) formen part de la realitat capelladina i van ser realitzades com a resposta a una demanda i subvenció popular.

El desenvolupament dels estudis arqueològics al Cingle del Capelló des de l'Amador Romaní i ja més recentment a partir del 2010 amb el projecte integral del Parc Prehistòric de Capellades que té la titularitat municipal, promoguda amb fons propis del municipi, juntament amb subvencions de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i algunes ajudes del Ministeri de Cultura. Les diverses cavitats excavades des d'antic i les intervencions més recents permeten ubicar Capellades des de fa anys dins la geografia de la prehistòria a nivell nacional i internacional, juntament amb una tasca pedagògica que complementa la investigació científica.

Lògicament en el cas del municipi de Capellades, l'aqüífer del riu, la bassa, les fonts, els safareigs, reclosa del riu, Rec Corronaire, formen part estructural de la realitat local, i son continguts fonamentals per entendre el passat i el present.

Igualment el desenvolupament econòmic esdevingut des del segle XVI, però fonamentalment als segles XVIII i XIX que té l'aigua com a l'eix vertebrador explica l'activitat constructiva (arquitectònica, escultòrica, etc.), l'expansió urbana de certs carrers buscant donar resposta a les necessitats de generar espai per enquibir a una població en augment relacionada directament amb l'activitat industrial.

Finalment, cal destacar que la rellevància econòmica de Capellades dins el desenvolupament industrial català des de finals del segle XVII fins a inicis del segle XX explica en bona mesura la presència de personatges de rellevància política, econòmica, cultural i fins i tot religiosa dins les diverses instàncies del país. També s'entén que algunes de les famílies rellevants capelladines tinguessin una gran influència política en la presa de decisions dins de diversos àmbits de poder i fossin les promotores del desenvolupament cultural de la vila i motiu de la presència de

representant de diverses famílies a la zona del Carib, Xile, Argentina o Alemanya per gestionar negocis familiars o negocis nous implantats en aquestes zones, tal com es desprèn de la lectura de moltes de les fitxes elaborades.

Durant el procés de treball i feta la consulta als tècnics locals s'han descartat alguns elements arquitectònics contemplats a l'Inventari del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local però que s'han descartat en aquesta ocasió per no presentar un interès patrimonial rellevant. El cas seria el que esmentem tot seguit: El Molí de la Vil·la (1995), Escola Bressol Vailets (dècada 1960), Escola Bressol Vailets (2007), Pavelló Esportiu Municipal (1970) i Caserna de la Guardia Civil (dècada 1980).

Remarquem la presència de diverses fitxes específiques on s'analitzen marges de pedra com element tradicional per delimitar terres de conreu tenint en compte l'orografia del municipi. Sens dubte aquest és un element molt definitori, distribuït tant per diversos espais del casc antic, com a la zona del Camí Ral i la Forn de la Reina.

5.2. Patrimoni immoble

L'esmentat gran desenvolupament industrial vinculat a l'abundància d'aigua i materialitzat a les diverses indústries papereres des de mitjans del segle XVII, generà la formació d'una burgesia local que participà activament de la vida política, cultural, generà mostres molt diverses d'espais arquitectònics que seguien els estils europeus amb matisos locals.

Es aquesta significació de l'arquitectura com a visualització del poder econòmic i rellevància social la que justifica que el 71% de les fitxes corresponguin en aquest apartat que inclou també l'arqueològic, però que correspon fonamentalment a edificis i conjunts urbans. Son Molins Paperers, cases urbanes de parets mitjaneres i en alguns casos, 31 sobre 89 fitxes, immobles que segueixen les corrents arquitectòniques generals dels segles XIX i XX (Neoclàssic, Modernisme, Noucentisme, Eclecticisme, Racionalisme), mentre que la resta 65 es poden enquadrar en un estil genèric de popular, es a dir, seguint les tradicions constructives, sense integrar elements d'aquestes grans corrents estilístiques europees.

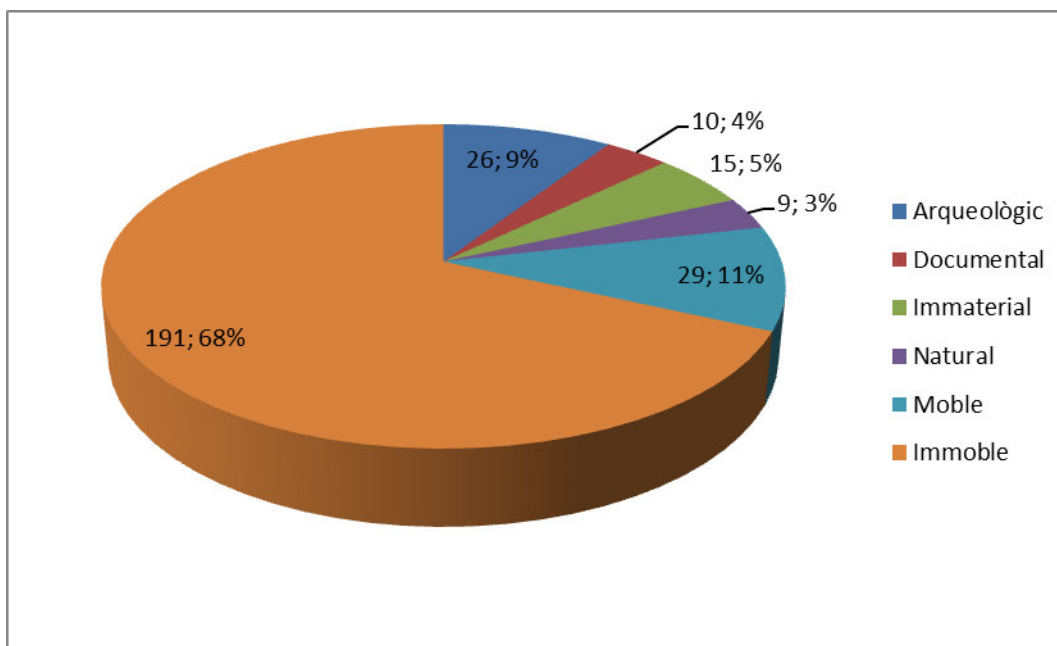

Figura 13. Gràfic 1. Número i percentatge del tipus de patrimoni

Com es desprèn del gràfic, el patrimoni tangible (moble i immoble) es clarament majoritari dins del conjunt integrant també obra civil relacionada amb la gestió de l'aigua, però també es significativa la presència d'altres grups com el moble amb elements urbans com a fonts o bé el documental amb diversos conjunts documentals públics i privats o el natural amb 9 fitxes que son exemple de la rellevància de l'entorn biològic que explica la significació del municipi capelladí.

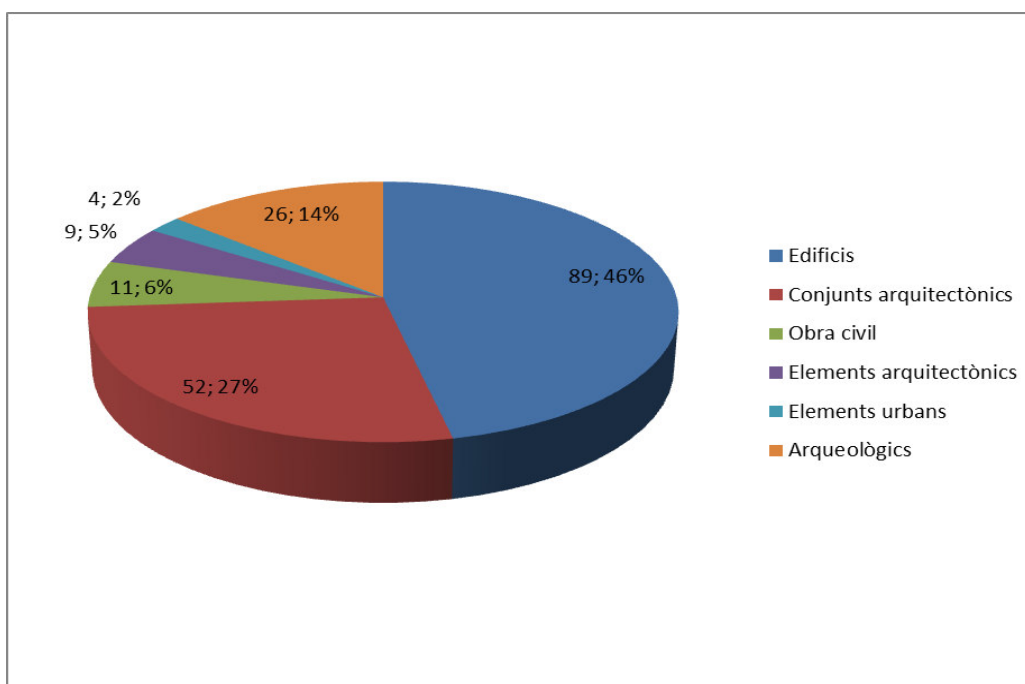

Figura 14. Gràfic 2. Patrimoni Immobile capelladí documentat

Pel que fa als períodes temporals enregistrats cal destacar el període contemporani que reflecteix el gran desenvolupament de l'indústria i els vincles amb el desenvolupament urbà i arquitectònic de la vila, fonamentalment de les grans famílies.

Es evident també que algunes de les construccions dels segles XVIII-XIX es disposaren sobre molins fariners i altres indústries anteriors i també en alguns casos.

Dins els elements fixats cal destacar també els 26 que corresponen al patrimoni arqueològic concentrat en bona mesura al cingle del Capelló, on en una considerable quantitat de coves de diverses mides, balmes i altres concavitats s'ha documentat una ocupació humana des del neandertal passant per la utilització neolítica, altres amb enterraments o espais d'hàbitat de l'edat dels bronze i en alguns casos amb una continuïtat fins l'època romana.

Formant part de l'apartat arqueològic s'han tingut en compte i diferenciat museus que disposen de col·leccions arqueològiques capelladines: Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona, Museu de la Pell d'Igualada, Museu Victor Balaguer a Vilanova i la Geltrú.

Pel que fa doncs al patrimoni arqueològic destaquem el conjunt del Capelló museïtzat des d'inicis d'aquest segle, amb la infraestructura pràcticament finalitzada però sense una obertura que faciliti l'accés generalitzat al públic.

Figura 15-19. Parc del Capelló: Abric Romaní, Centre Interpretació, Passarel·les, Espais de difusió

La resta de jaciments identificats a l'Inventari de Patrimoni Arqueològic de la Generalitat de Catalunya son bé troballes esmentades d'antic o bé excavacions d'urgència motivades per obres que han posat al descobert evidències del passat, com va succeir durant la construcció de l'actual biblioteca o més antic a Can Isaac per la construcció d'annexes d'espais industrials de la família Guasch.

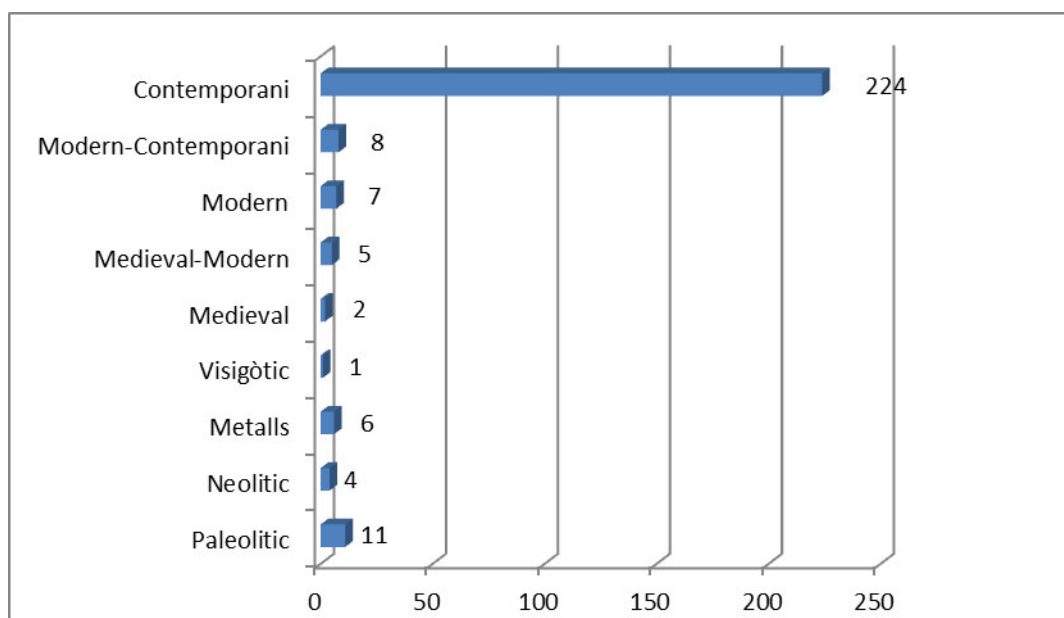

Figura 20. Gràfic 3. Períodes cronològics del elements inventariats

5.3. Patrimoni moble

S'han enregistrat un total de 29 i destaquem diversos apartats: fonts, objectes vinculats a espais religiosos (Parròquia de Santa Maria i Capella del Pilar) o a espais culturals com el Molí Paperer o col·leccions de pintura. Dins del total destaquem que en un percentatge pràcticament igual es troben dins d'espais (Parròquia, Capella i Museu) o bé a l'exterior, accés al Museu, diversos indrets de la localitat.

Figura 21. Sagrari de la capella del Pilar

El patrimoni moble de la capella de Santa Bàrbara (Camí Ral/Font de la Reina) forma part de la fitxa conjunta d'edifici religiós i els aspectes de ritual dedicats en aquesta verge formen part de la fitxa de patrimoni immaterial de Santa Bàrbara.

5.4. Patrimoni documental

L'abundant documentació escrita generada per la indústria paperera capelladina i per l'entorn social, polític i religiós associat es troba disseminada en diversos espais físics documentals, de caire públic i privat. En aquests indrets reconeguts en ambdós casos, s'hauria d'afegir la documentació concreta d'alguns molins paperers a la que no hem tingut accés durant la realització d'aquest treball.

Durant la realització de l'Inventari de Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona (2010), es van consultar els següents espais, alguns dels quals vam revisar per aquest treball: Arxiu Històric Municipal de Capellades, Arxiu del

Museu Paperer de Capellades, Arxiu Històric Comarcal de Capellades, Arxiu de la Diputació de Barcelona, Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona - Casa del Ardiaca, Arxiu Nacional de Catalunya, Arxiu Diocesà de Barcelona, Arxiu Històric de la Subdelegació del Govern de Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Casa Bas de Capellades, Arxius fotogràfics diversos (Centre Excursionista de Catalunya, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya, Arxiu Fotogràfic del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona).

També pel que fa a temes notariais es van consultar: Arxiu Municipal de Capellades, Arxiu Històric Comarcal d'Igualada, Arxiu Provincial de Càdis i Arxiu de Protocols de Barcelona. Finalment, també es va consultar la Biblioteca de "La Caixa" d'Igualada, Museu Molí Paperer de Capellades, Biblioteca Municipal de Capellades i Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona, Casa de l'Ardiaca i Biblioteca Arús.

De forma molt genèrica podríem destacar alguns documents de referència que serveixen per fixar certs paràmetres històrics capelladins:

- Atlas Arqueològic elaborat per Amador Romaní on recull els seus treballs. Aquest document es troba dipositat al Museu Molí Paperer de Capellades.
- El plànol efectuat l'any 1851 efectuat per l'agrimensor Rómulo Zaragoza on fixa l'expansió urbana de la vila en aquell moment, servint com a marcador cronològic clau que determina la presència o absència de determinades propietats i del desenvolupament urbà i arquitectònic de certs immobles
- Com a complement del document anterior, els diversos registres fiscals des de mitjans de segle XIX i els capbreus anteriors que reflecteixen propietats i funcionalitat de certs espais en diverses dates absolutes que també serveixen per marcar diversos moments històrics de la vila.

- L'IPAC 2009 (Inventari de Patrimoni Arqueològic de la Generalitat) on apareixen esmentats i documentats de forma genèrica els jaciments i els graus de protecció si ho tenen.
- Inventari de l'SPAL, 2010. Treball bàsic i de referència durant el procés d'elaboració d'aquest Mapa de Patrimoni. La qualitat dels estudis històrics, arquitectònics i de medi ambient el transformen en un referents actual i de futur.

A continuació es fa esment als espais documentals que hem consultat de forma directa, a banda de la lectura de l'esmentat inventari de l'SPAL:

En primer lloc l'Arxiu Històric local, fragmentat i que es localitza actualment en part a la Casa Bas de gestió municipal i en part al número 42 del carrer Garbí (antiga biblioteca) on està projectada la conformació d'un arxiu local. La vessant històrica i la municipal es sumen en aquest conjunt on es pot trobar el següent tipus de documentació: actes de padrons, registres fiscals de solars i edificis, actes, contribucions industrials.

L'Arxiu del Molí Paperer de Capellades on es troba la següent documentació: Col·lecció Arqueològica d'Amador Romaní, col·leccions donades per Oriol Valls, Pau Vila i Francesc Bofarull i Sans, col·lecció de Premsa i diversos Capbreus de la vil·la que permeten fer el seguiment demogràfic capelladí. Cal destacar també que és una de les millors biblioteques especialitzades en temes de l'indústria del paper.

L' Arxiu Parroquial de Capellades on es localitza documentació distribuïda en tres espais: 1. Rectoria: Documentació des de 1915 fins a l'actualitat, pertanyent a Batejos, Matrimonis, Exèquies, Confirmacions, Visites Pastors dels bisbes, etc. A banda s'han d'afegir: Plànols, Estampes, Partides de Naixement, documentació del Centre Catòlic, etc.); 2. Col·lecció extensa de Pere Bosch que inclou des de enciclopèdies modernes, passant per documentació sobre filosofia i reflexió religiosa, etc. i 3. Museu Batlle, mossèn Batlle, amb una àmplia bibliografia de caràcter religiós en castellà, català, alemany, etc., que es localitza sobre la capella del Santíssim a l'església de Santa Maria.

En aquest sentit s'ha fet la tramitació per poder accedir a l'arxiu del Bisbat de Sant Feliu de Llobregat i en el moment de redactar aquest informe encara no hem rebut cap informació sobre el fons capelladí existent en aquesta instal·lació.

El Fons documental d'Antoni Pons, amablement obert durant la realització d'aquest treball permetent la consulta del fons i fotografiar una considerable quantitat de les fotografies rellevants que permeten visualitzar la vida de Capellades durant els darrers cent anys. Dins la seva extensa col·lecció podem desglossar d'aquest breu llistat de documentació rellevant: Més de 500 postals fonamentalment en blanc i negre sobre Capellades, Revistes Capelladines des de 1928, Crònica Municipal des de 1896 fins 1904 i l'any 1914, Veu de Capellades, Salubritat, de El Lliberal (publicació de considerable distribució fora del municipi), programes de la Festa Major des dels anys 20 (segle XX) fins l'actualitat; Programes de les Sardanes, durant 19 anys.

Programes de mà de Cinema del Cercle Capelladí i del Cercle Parroquial, Programes de la Veu de l'Anoia, Diari d'Igualada (des dels inicis fins a inicis del segle XXI); Arxiu Quintana de fotografia (format per entre 3000 i 4000 clixés), Revista la Curanya (Escola de Capellades entre 1995 i l'actualitat) Documentació de Capellades que es troba a l'Arxiu d'Igualada que fan esment a les destruccions durant la Guerra Civil; Auques vàries i goigs.

A l'Arxiu Històric Comarcal d'Igualada, pel que fa a la documentació capelladina destaca la notarial, donat que Capellades no va disposar de notari durant bona part dels períodes estudiats. Aquesta documentació és fonamental per veure l'evolució del procés industrial, compra-vendes de terres i de propietats urbanes a la vila, informació genèrica que ens ha facilitat la Dra. Lourdes Munné i que hem considerat que no calia fer una fitxa específica.

A la Casa Bas de Capellades de gestió municipal s'han anat dipositant diversos fons documentals i col·leccions locals juntament amb la Fundació Ràfols Casamada. Aquest conjunt municipal integra des de documentació escrita, col·lecció pictòrica de la vila i documents tant rellevants com la "Pel·lícula Capellades en Imatges" o l'Arxiu

Lluís Bussi del que formen part diverses filmacions de la segona meitat del segle XX que reflecteixen esdeveniments de la vida capelladina.

A l'emblemàtic Arxiu de la societat La Lliga es pot trobar bona part de la vida de la vila des d'inicis del segle XX, reflectint la voluntat de les famílies industrials i servint per anar introduint les novetats europees i la modernor a la vila. Una síntesi d'aquesta història va ser recollida en el llibre - *100 anys lligats a la Lliga* – escrit de forma excel·lent per estudiants capelladins i premiat amb la seva publicació per part de l'Ajuntament. El llibre presenta imatges de l'evolució de l'espai, documents de tipus fiscal, social etc., a banda de persones que han dirigit l'entitat al llarg del seu període de vida.

5.5. Patrimoni immaterial

Capellades és una població amb una gran quantitat de patrimoni immaterial entenen com aquest des de celebracions religioses amb un component material (imatges, goigs, espais litúrgics), celebracions de caire festiu (Festa Major, Dracs, Gegants, Capgrossos vells i nous, Festes del carrer, etc.) que tenen lògicament una vessant immaterial (ideològica, de col·lectivitat, afectiva, sentimental, tradicional, etc.) i per altra banda, una vessant material en tant que la manifestació no s'entendria sense un referent material (capgrossos, imatges, etc.).

La imageria popular manifestada per mitjà dels gegants i dels capgrossos es se'ns dubte un aspecte de gran rellevància per entendre la cultura popular capelladina. Els més antics per que representen personatges paradigmàtics de la vila fa cents anys i els nous, en el sentit que es van introduint progressivament nous personatges que reflecteixen els canvis que va patint la vila: destacant la rellevància del passat paperers amb l'home i la dona, els "figurants neandertals del capelló", els estudiants i els amants, ella i ell, de la festa. L'apadrinament de tota aquesta imageria popular vincula el present de la festa amb el present i passat de la vila, donant continuïtat amb els vincles amb l'entorn i amb les seves gents.

22. Caggrossos centenaris i nous

Però la vessant immaterial de Capellades no s'atura en aquests personatges o els molt coneguts dins l'entorn Festes de Corpus i Mercat Figueter, reflex del dinamisme comercial de la vila dins la comarca, reactivat amb propostes del segle XXI com es l'arròs paperer que recrea el menjar donat pel propietari del Molí a una part dels seus treballadors.

Dins d'aquest mapa de patrimoni també podríem haver inclòs la tradició teatral molt estesa a la vila i reflectida a la revista la Miranda i a les activitats de teatre que es feien a diversos espais de la vila i també a la Lliga.

També formen part del mapa algunes expressions lingüístiques capelladines que han estat recollides en obres i articles de la Teresa Costa.

A més d'aquests aspectes rellevants del patrimoni immaterial, l'associacionisme es un tret distintiu de la vila de Capellades donat que dintre dels seus cinc mil habitants hi ha una quarantena d'associacions socials que abracen temàtiques tant diverses com: Agrupació Cultural Casa de Andalusia, l'Agrupació d'Equatorians, els Amics de la Capella de Santa Bàrbara, els Caggrossos, la Comissió de Reis, la Comissió de Festes, les diverses corals algunes de caires religiós, les dos escoles de música, els geganters o espais d'ajuda als necessitats, etc. Es a dir un reflex de la diversitat demogràfica local i dels molts interessos culturals, religiosos, esportius, etc., com en molts altres pobles de Catalunya.

5.6. Patrimoni Natural

Tal com s'ha esmentat al capítol introductori sobre el municipi sobre aspectes Capellades té tres trets naturals que el defineixen: 1) la presència del riu Anoia 2) la riquesa d'aigua i 3) la formació del cingle del Capelló d'origen travertínic generant un espai de ribera molt estret, l'únic que permet dur a terme una agricultura. De la barreja d'aquests elements naturals s'han generat diversos punts d'interès natural, que van ser reflectits a l'Inventari de l'SPAL 2010 i que en aquest cas també s'han analitzat per mitjà de 9 fitxes on queden reflectits dos tipus d'espais:

Per una banda, entorns naturals que pel seu valor cal que preservar donat els seus valors de biodiversitat, d'especificitat i de ser trets explicatius de la vila que han marcat la seva idiosincràsia en molts aspectes. Aquest seria el cas de: Cinglera del Capelló, Serra i Mirador de Miramar, Cim del Molar o Mulà, la Llera del riu Anoia i bosc de ribera, l'Aqüífer Carme-Capellades i Espai d'Interès Natural de les Valls de l'Anoia.

Figura 23. Riu Anoia i Molí de Can Violant

D'altra banda i fruit del treball de condicionament humà fruit de la necessitat de sobreviure, s'han generat paisatges com Hortes de la Barquera, Feixes de la Costa de Can Manel o també relacionat amb aquests aspecte, el Parc de la Font Cuitora i ja des d'un punt de vista de valor paisatgístics en el sentit més modern del concepte el Mirador de la Miranda Xica.

El municipi de Capellades es doncs un entorn allargat associat al riu, allargassat amb un canvi de nivell topogràfic important entre aquesta font d'aigua i el replanell superior

on es documenta el nucli històric i al bell mig, el cingle del Capelló com a referència d'un entorn del passat i del present de la vila.

Figura 24. Cinglera del Capelló (Arxiu Antoni Pons)

6. LÍNIES ESTRATÈGIQUES

6.1. Línies estratègiques:

Hi ha una gran quantitat de grups locals que promouen la cultura popular en sentit ampli (festa major, gegants, aplecs, celebracions de caire religiosa-social, etc.). Es tracta de tradicions molt arrelades a la població transmeses de generació en generació que formen part del bagatge col·lectiu que es regenera de forma natural tal com es pot constatar durant el calendari festiu i que reflecteix una clara simbiosi entre l'home i el seu entorn.

Aquesta vessant és molt positiva donat que surt de forma espontània, en alguns casos sense un suport institucional donat que estem davant d'una població amb altres necessitats col·lectives de reivindicació dels particularismes locals, dins un món divers que formen part de la quotidianitat dels capelladins, algunes des de època medieval i altres incorporades durant el desenvolupament paperer o més recentment.

Pel que fa a l'estat de conservació del patrimoni, hem reflectit al gràfic 4 l'estat de conservació en que es troben els bens patrimonials, fonamentalment immoble (arqueològic i arquitectònic) que suposa un total de 274 dels 280 elements.

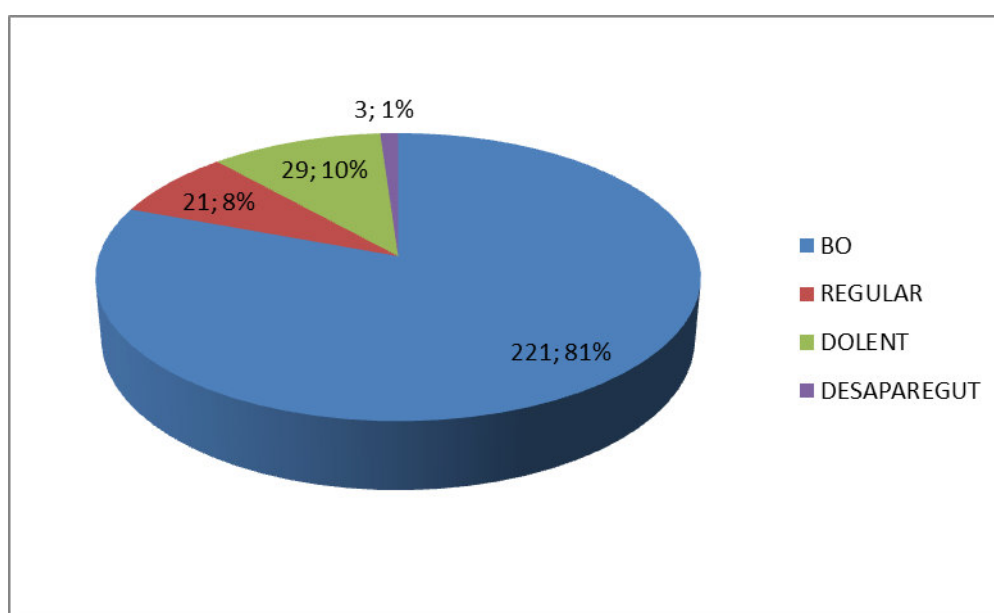

Figura 25. Estat de conservació dels elements fitxats

El municipi disposa d'una gran diversitat de bens patrimonials immobles que constitueixen el 71% del total d'elements fixats. Si s'observen les dades generals de gràfic en destaca que el 81% del elements es troben en un bon estat de conservació i la resta la formen els que es troben regular, malament o han desaparegut.

Un altra dada significativa al respecte és que 208 del 280 elements fixats corresponen al patrimoni immoble (Gràfic 2) i d'aquests exceptuant alguns que es troben abandonats ja siguin edificis (per exemple: Ca l'Ernest i Ca l'Artigues o conjunts (per exemple: Cal Violant), la gran majoria han anat canviant de propietaris i des del seu origen, fonamentalment dels segles XVII-XVIII i XIX han arribat en un bon estat de conservació.

Hem diferenciat alhora d'elaborar les fitxes entre edificis i conjunts arquitectònics (ja fossin diverses unitats constructives d'un molí o d'una casa o indústria més recent) per reflectir l'idea de l'entitat de l'edifici rellevant, però també l'entorn general de carrers com Amador Romaní, Oló, Pilar, Major, Call, entre d'altres que reflecteixen molt bé l'arquitectura popular de Capellades i que mercès a l'interès de conservar han arribat als nostres dies, encara que en algunes ocasions sigui amb solucions arquitectòniques qüestionables. En molts casos, s'han canviat portes originals amb un important treball de fusta per portons destinats a poder guardar els cotxes, trencant el pany de mur per introduir aquesta novetat arquitectònica a les façanes.

Figures 26-27. Casa Josep Guasch, carrer Garbí 31 i conjunt de cases del carrer Amador Romaní

Figures 28 i 29. Conjunt de cases del Passeig Miquel i Mas, amb contenidors i conjunt del Carrer Major

La imatge i el grau de conservació i manteniment dels immobles estudiats es molt correcte, mantenint-se una unitat de criteri en el moment de restauració i de treballs de manteniment exterior dels immobles.

Pel que fa a l'estat de conservació o la "salut" de tradicions i festes populars que difícilment poden enquadrar-se en categories assimilables al patrimoni immoble, considero que com a activitats d'interès popular i amb el recolzament de les regidories municipals corresponents es troben també en un bon estat o responen a una barreja controlada entre tradició i pervivència de valors del passat i trets de modernitat introduïda progressivament.

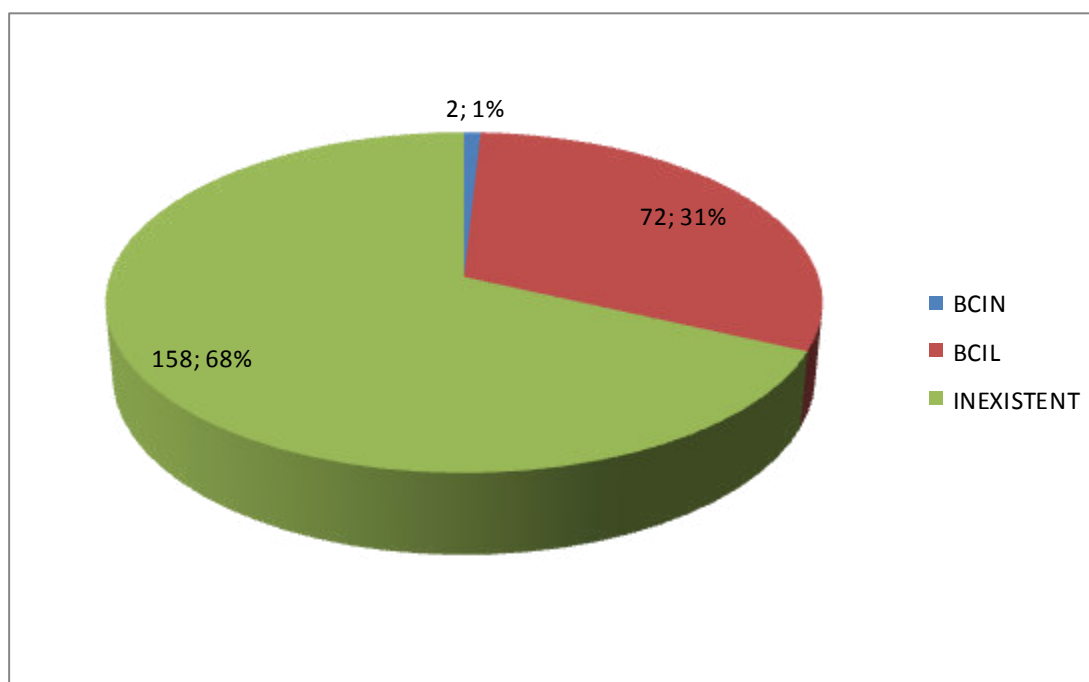
En referencia a l'estat dels referents documentals, els que hem pogut consultar es troben en condicions de conservació i la amabilitat dels seus propietaris fa que siguin del tot accessibles al públic que pugui estar interessat.

Protecció:

Dins d'aquest apartat destaquem que una considerable quantitat d'immobles i espais capelladins tenen categoria de protecció com a BCIL (Bé Cultural d'Interès Local) i per tant serà l'Ajuntament qui atorgarà els permisos per realitzar actuacions que

mantinguin les seves característiques culturals. El total d'identificats com a tal és de 72 casos, que son integrats tant per edificis, com per conjunts arquitectònics o bé jaciments arqueològics, fonamentalment aquells que pertanyen al Parc del Capelló.

D'altra banda es documenten un total de 158 elements patrimonials que no disposen en aquest moment de cap protecció. Es tracta tant d'edificis als que no s'ha atribuït cap rellevància ni estructural, ni estilística, ni com a conjunt, i també formen part jaciments arqueològics, patrimoni immaterial òbviament de gran rellevància pels capelladins, però sense cap fórmula de protecció que impedeixi la seva degradació o actuació.

30. Gràfic 5. Graus de protecció existents en aquest moment

Hi ha tres exemples d'un clar abandonament dels immobles i d'un avançat estat de degradació. Els esmentats Ca l'Ernest i Ca l'Artigues, però el que presenta un estat més avançat i havia estat un clar referent del moment industrial capelladí Cal Violant. En aquest darrer cas seria bo conservar o consolidar alguns dels espais per evitar riscos d'accessos a l'interior.

Figures 31-33. Detalls de l'interior de Cal Violant (146) i el seu estat de conservació l'any 2010

Dins del conjunt de fitxes destaquem dos BCIN (Bé Cultural d'Interès Nacional), son concretament dos escuts heràldics que formen part del Molí de Can Farreres/Cal Munné que correspon al immoble 40-44 del carrer d'Amador Romaní (BCIN, Decret 1963 -Escut Heràldic-). Hi ha quatre casos de dovelles amb presència de dates gravades o petits escuts però que en tots els casos no responen al concepte d'heràldics, representatius del símbols d'una família atorgats com a resposta de la seva significació en un moment o períodes històrics determinats.

També cal destacar, i així figura a l'apartat d'observacions, l'existència de EPA (Espais de Protecció Arqueològica) associats a alguns espais rellevants del casc antic de Capellades (carrers del Call, Oló, Major, Sant Francesc, etc.) i també a zones com el camí Ral/Font de la Reina, el Polígon de la Barquera, Torre Nova; seria fonamental fer un seguiment acurat de les obres previstes en aquest indrets i efectuar els preceptius seguiments arqueològics.

És evident que aquests indrets tenen un clar interès patrimonial orientat tant pel que fa a la seva conservació, com a la transformació en eines pedagògiques útils per preservar la memòria dels capelladins i dels visitants del municipi.

Per tant, tenint en compte la informació que es desprèn de l'IPAC pel que fa a jaciments arqueològics, i de l'Inventari de SPAL de 2010, es tracta de dues eines fonamentals per l'Ajuntament que han de constituir el punt de partida idoni per fer uns plantejaments envers el seu patrimoni, així com determinar la inclusió d'alguns

elements en la redacció futura del POUM per tant de preservar i donar a conèixer aquests béns que actualment no gaudeixen de protecció legal.

La informació recollida per la confecció del Mapa de Patrimoni es podria també integrar a les dades del POUM per tal que les actuacions urbanístiques que s'efectuïn tinguin en compte aquestes línies directrius que facin compatible ambdós interessos pel municipi, la seva potenciació i la preservació de les mostres del seu ric passat.

7. BIBLIOGRAFIA

AGÈNCIA CATALANA DE L'AIGUA. 2005. Planificació de l'espai fluvial de les conques del Baix Llobregat i l'Anoia. D.9 Estudi de Patrimoni Cultural i Històric, Generalitat de Catalunya.

ALMAGRO BASCH, Martín. 1947. "Noticias prehistóricas del valle del Noya: Nota I y II", a Pirineos (núm. 6, any III, juliol-desembre), CSIC, Estación de Estudios Pirenaicos.

ALMAGRO BASCH, Martín. 1947. "Noticias prehistóricas del valle del Noya: Nota I y II", a Pirineos (núm. 6, any III, juliol-desembre), CSIC. Estación de Estudios Pirenaicos.

AVINYÓ, Joan. 1909. Monografia històrica de Castell de Cabrera y poble de Vallbona en el Panadés. Igualada. Est. Tipogràfic Nicolau Poncell.

BARCONS GRAU, Antoni. Juliol, 2006. Projecte executiu de reparació de diferents vessants de les cobertes de l'església parroquial de Santa Maria de Capellades. Servei del Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona.

BARTROLÍ ISANTA, Raül (i altres). 1995. Frec de Ciència. L'Atlas d'Amador Romaní i Guerra, Ajuntament de Capellades.

BARTROLÍ ISANTA, Raül. en premsa. "Capellades abans de Capellades", Història de Capellades (títol provisional), en premsa.

BARTROLÍ, R; CARBONELL, E i VAQUERO, M. 2007. "Darrers treballs de recerca i adequació a l'Abric Romaní i la Cinglera del Capelló. El parc prehistòric de Capellades (Anoia)". Tribuna d'Arqueologia.

BUSQUETS I MOLAS, Esteve. 1972. Història de Capellades, Capellades.

BERNADET SOLÉ, Toni. Juny 2009. Església de Santa Maria de Capellades. Història i Arquitectura. Projecte Final de Carrera Arquitectura Tècnica. Barcelona. EPSEB UPC.

CENTRE DE RECERQUES PALEO-ECO-SOCIALS DE GIRONA. "Aproximación històrica al Paleolític de Catalunya: Amador Romaní i Guerra i els seus treballs de camp a l'arqueologia (1873-1930)". Estrat. Igualada. 1989.

CAMPOY, J I SOLER, M. En premsa. "Urbanisme i edificis singulars". Història de Capellades (títol provisional). Coordinada per M. Gutiérrez.

CARBONELL, R i VAQUERO, M. 2000/2001. "Los yacimientos paleolíticos del Abric Romaní y el Abric Agut (Capellades, Barcelona). Réplica a Campillo et al.", Complutum, 11. Madrid.

DE BELÍO, German. 1961. "El Molino-Museo Papelero de Capellades". San Jorge. Núm.43. Barcelona. Diputació de Barcelona, p. 41- 45

DIRECCIÓ GENERAL DE PATRIMONI CULTURAL. SERVEI D'ARQUEOLOGIA I PALEONTOLOGIA, Inventari del patrimoni arqueològic i paleontològic de Catalunya. Capellades (Anoia).

EXPÓSITO ROVIRA, Sandra; PÉREZ GARCÍA, Judit; VALLÈS I SABATER, Mireia. 2001. 100 anys lligats a la Lliga, Ajuntament de Capellades.

FREIXAS, Gemma (coord.). 2006. Freixas Vivó Una vida dedicada a la pintura, Yumba Edicions.

FONT, Anna. En premsa. "L'ensenyament a Capellades". Història de Capellades (títol provisional). Coordinada per M. Gutiérrez.

FONT, Toni (Coordinador). 2001. Cròniques d'aquí. Capellades. Vol II.

GARÇON, Sofia. 2009 (segon semestre). "Els Rauréz, notaris de Puigcerdà. Un cas de desheretament al s. XVIII?", Ker. Revista del grup de recerca de Cerdanya, n. 2, pp. 42-48.

GIL DELGADO, Francisco. 2001. Pedro Segura. Un cardenal de fronteras,. Madrid. Editorial Biblioteca Autores Cristianos.

GUTIÉRREZ I POCH, Miquel. 1999. "Full a full. La indústria paperera de l'Anoia (1700-1998): continuïtat i modernitat. Barcelona". Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Abat Oliba, 220).

GUTIÉRREZ I POCH, Miquel. En premsa. "El segle XIX: declivi econòmic i tensions polítiques", Història de Capellades (títol provisional, en premsa).

LACUESTA CONTRERAS, Raquel. 2001. "L'arquitectura urbana i residencial de Cèsar Martinell". Cèsar Martinell i la seva obra. Jornades Martinellianes 2, 27 i 28 juliol del 1999. Fundació Universitat Catalana d'Estiu. Diputació de Tarragona. Associació Cultural Cèsar Martinell.

LACUESTA, Raquel. 2000. Restauració monumental a Catalunya (segles XIX i XX). Les aportacions de la Diputació de Barcelona. Monografies 5. Barcelona. Servei del Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona.

LACUESTA, Raquel; LLORENS, Josep I. DE. 1998. César Martinell. Barcelona. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

- LAPLACE, G. 1962. "Le Paleolitique Supérieur de l'Abri Romaní". L'Anthropologie
- LLUCIÀ, M.; COSTA, J. 1958. Primer llibre de Capellades. Capellades. Edició particular.
- MARTÍ MONNER, Josep. Novembre, 2003. Dossier per a la restauració de l'Església Parroquial de Santa Maria de Capellades. Segona etapa: restauració de tota la coberta (excepte el cimbori). Capellades. (Informe-valoració)
- MORA, R et all. 1988. "Chronostratigraphy of Abric Romaní". L'Homme de Néandertal. Liège. Vol I.
- MUÑOZ, A.M.. 1965. "La cultura neolítica catalana de los sepulcros de fosa", Publicacions eventuales, 9, Universitat de Barcelona
- MUSET PONS, Assumpta. En premsa. "Capellades (època moderna) (segles XVI-XVIII): de la marginalitat al desenvolupament", Història de Capellades. Coordinada per M. Gutiérrez (títol provisional).
- PAGÈS I FONTGIVELL, Tomàs. 2000. Metge de Poble, editat pel propi autor.
- PASCUAL I DOMÈNECH, Pere. "El singular farmacèutic i usurer Francesc de Paula Rosés" (treball inèdit i en versió preliminar).
- PEIN. Decret 328/1992, de 14 de desembre. Generalitat de Catalunya. Prototipus de Catàleg de Paisatge. Bases conceptuals, metodològiques i procedimentals per elaborar els catàlegs de paisatge de Catalunya.
- SPAL, Diputació de Barcelona. 2010. Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental Capellades (4 Vols). Bosch i Planas, Andreu; Lacuesta Contreras, Raquel; Cuspinera i Font, Lluís; Vilamala i Aliguer, Imma; Gutiérrez i Poch, Miquel i Sabatès de Hita, Gemma
- MAPES DE PATRIMONI CULTURAL. PLECS DE PRESCRIPCIONS TÈCNIQUES Versió 2015. Oficina de Patrimoni de la Diputació de Barcelona
- PONS, Antoni i SUGRANYES, Margarida (Coordinadors). Fundació Rafols-Casamada Maria Girona. Ajuntament de Capellades. 1998
- PONS, Antoni i SUGRANYES, Margarida (Coordinadors). Fundació Rafols-Casamada Maria Girona. Un gran projecte. Ajuntament de Capellades. 1998
- RIBA I GABARRÓ, Josep. 2006. "Evocació de la fàbrica de Cal Vich", L'Ajuntament Informa. Butlletí Municipal. La Pobla de Claramunt, 40, p. 18.
- RIPOLL, E. "Excavaciones en el Abrigo Romaní (Capellades, Barcelona)". Empúries, XXVI-XXVII. 1959.

SABATÉ CURULL, Flocel; BENET CLARÀ, Albert. 1992. "Capellades. Santa Maria de Capellades". Catalunya Romànica. El Penedès i l'Anoia. Vol. XIX. Barcelona. Ed. Enciclopèdia Catalana. S.A. p.340-341.

SALAS Puig-DURAN, Carles. En premsa. "Jaume Ferrer i Roca (Capellades, 1816- Barcelona, 1874)". Història de Capellades. Coordinada per M. Gutiérrez.

SPAL, Diputació de Barcelona. 2010. Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental Capellades (4 Vols). Bosch i Planas, Andreu; Lacuesta Contreras, Raquel; Cuspinera i Font, Lluís; Vilamala i Aliguer, Imma; Gutiérrez i Poch, Miquel i Sabatès de Hita, Gemma

TÉRMENS I GRAELLS, Miquel. En premsa. "El segle XX: compromís, violència i redreçament econòmic", Història de Capellades coordinada per M. Gutiérrez (títol provisional).

VALLVERDU, Josep; ALLUE, Esthel et all. 2014." Abric Romaní (Capellades)". En Sala Ramos (Editor). Los cazadores recolectores del Pleistoceno y del Holoceno en Iberia y el Estrecho de Gibraltar. Estado actual del conocimiento del registro arqueológico. Universidad de Burgos y Fundación Atapuerca.

VIVES i TORO, Eduard. En premsa. "L'edat mitjana: territori i orígens d'una identitat", Història de Capellades (títol provisional). Coordinada per M. Gutiérrez.

Arxius

ARXIU DEL MUSEU DEL MOLÍ PAPERER DE CAPELLADES. Capbreus.

BIBLIOTECA MUNICIPAL DE CAPELLADES. Premsa local: La Miranda.

ARXIU PARROQUIAL DE SANTA MARIA DE CAPELLADES. Expedients de reformes.

ARXIU MUNICIPAL DE CAPELLADES. Actes, Contribució Industrial, correspondència, Policia Urbana, Padrons.

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE L'ANOIA. Notarials.

ARXIU HISTÒRIC DEL COL·LEGI D'ARQUITECTES DE CATALUNYA. Demarcació de Barcelona. Fons de Cèsar Martinell i Brunet.

ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS DE BARCELONA.

ARXIU DIOCESÀ DE BARCELONA. Secció Parròquies: Capellades.

ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA. Notes històriques de

ARXIU HISTÒRIC DEL SERVEI DE PATRIMONI ARQUITECTÒNIC LOCAL.
Diputació de Barcelona.

Webs consultades

https://ca.wikipedia.org/wiki/Anselm_Ferrer_i_Bargall

<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0044885.xml>

www.capellades.cat/actualitat/noticies-historic/

www.encyclopedia.cat

[/www.diba.cat/hg2/informes/sintesi_municipal_1.asp](http://www.diba.cat/hg2/informes/sintesi_municipal_1.asp)

www.idescat.cat/emex

bestiari.cat/quants_som_fitxa.asp

infoanoia.cat/not/13902/el-drac-de-capellades-es-crema-quan-tornava-d-actuar-de-vilafranca

gegants.capellades.net/

capgrossoscapellades.wix.com/capdecap#!centenaris/cvgs

www.festes.org/articles.php?id=96;

capgrossoscapellades.wix.com/capdecap#!historia/cu0v

https://ca.wikipedia.org/wiki/Oriol_Sol%C3%A9_Sugranyes

wikipedia.org/wiki/Arxiu_dioces

www.capellades.cat/actualitat/noticies-historic/ajuntament-consell-comarcal-museu-moli-paperer-i-capellades-comer%C3%A7-junts-en-la-promocio-de-l-arros-paperer-100.html

**Diputació
Barcelona**

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Relotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
Fax 934 022 825
o.patrimonio@diba.cat
www.diba.cat/opc